

TORUŃSKI KONGRES DIALOGU 2024

Raport z warsztatu stolikowego

IV. ZIELEŃ W MIEŚCIE I DOSTOSOWANIE DO ZMIAN KLIMATU

Moderator: Mariusz Warachim

W sesjach warsztatowych przy powierzonym mi stoliku tematycznym uczestniczyło ok. 30 osób. Należy zauważyć duże zaangażowanie i racjonalność zgłaszanych problemów. Uczestniczki i uczestnicy sygnalizowali obszary wymagające poprawy, zauważane w bliskim otoczeniu oraz w odniesieniu do całego miasta.

W poniższym zestawieniu zawarto najważniejsze i najczęściej pojawiające się postulaty:

1. Zarządzanie terenami cennymi przyrodniczo

Podczas dyskusji wskazano na konieczność zmapowania miejsc o wysokich walorach przyrodniczych i dużym potencjale świadczenia usług ekosystemowych – zinwentaryzowanie takich terenów w granicach miasta pozwoli na świadome i oszczędne gospodarowanie gruntami – wyłączenie z intensywnej zabudowy, przeciwdziałanie degradacji tj. zanieczyszczenie odpadami czy ekspansją obcych gatunków roślin.

Przy stosunkowo niskich nakładach kosztów możliwe jest udostępnienie społeczeństwu nowych terenów zieleni nieurządzonej lub tworzenie nowych parków o charakterze naturalnym, zagospodarowanych w minimalnym zakresie i niewymagających intensywnego utrzymania, np. idea powstania Parku Bielany czy Parku Naturalnego na Winnicy i Wrzosach.

Zwrócono również uwagę na brak zmiany funkcji dotychczasowych terenów, np. usługowych czy przemysłowych w kierunku powiększania terenów zieleni uwzględnionych w nowych i zmienianych MPZP.

2. Zarządzanie zadrzewieniami

Podczas sesji wyraźnie wybrzmiała konieczność zachowania i ochrony jak największej liczby drzew już istniejących. Niezbędna jest zmiana podejścia do drzew, z postrzegania ich jako obiektów „kolidujących” z inwestycją, na obiekty tworzące zieloną infrastrukturę, będące równie ważnymi, jak inne typy infrastruktury. Konieczna jest rzetelna argumentacja przyczyn usuwania drzew pod inwestycje miejskie.

Torunianki i torunianie z niepokojem obserwują niską udatność nowych nasadzeń drzew i utratę cienia, który zapewniały im przed wycięciem dojrzałe drzewa.

- szczególną uwagę należy skoncentrować na ochronie drzew i krzewów w procesie inwestycyjnym na bazie standardu zawartego w tzw. Zielonej Konstytucji Torunia. Niezbędna jest większa kontrola wykwalifikowanych w tym kierunku inspektorów z ramienia urzędu,
- wykonawcy dokonujący nowych nasadzeń powinni zapewniać profesjonalny nadzór nad pracami osób o odpowiednich kwalifikacjach i doświadczeniu. Dodatkowo umowy z wykonawcami powinny zawierać wymóg regularnej pielęgnacji drzew w trakcie trwania okresu gwarancji oraz oznaczenie gatunku, daty posadzenia i nazwy firmy wykonawczej, np. przy pomocy trwałej etykiety umieszczonej na palikach stabilizujących,
- konieczność planowania inwestycji z uwzględnieniem długoterminowych kosztów utrzymania, np. wymóg wieloletniego formowania koron tymczasowych nowo sadzonych drzew przyulicznych,
- dobór gatunkowy drzew do nasadzeń powinien być dostosowany do warunków siedliskowych i uwzględniać coraz trudniejsze warunki dla vegetacji roślin na terenach zurbanizowanych,

- społeczna kampania informacyjna – edukacja i promocja założeń i rozwiązań.

3. Zarządzanie koszeniem łąk i muraw oraz grabieniem liści i pozostawianiem martwego drewna

- strefowanie – podział poszczególnych obszarów na strefy z uwzględnieniem lokalizacji, potrzeb użytkowników, wymogów technicznych i zachowania bezpieczeństwa (np. strefa reprezentacyjna, rekreacyjna, łąkowa); uczestniczki/cy warsztatów zauważyli potrzebę zwiększenia terenów łąkowych kosztem często koszonych trawników oraz w miarę możliwości ograniczenie grabienia liści w otoczeniu drzew i krzewów i pozostawianiem większej ilości martwego drewna,
- ustalenie częstotliwości i wysokości koszenia dla poszczególnych stref,
- środki zaoszczędzone wskutek zmiany reżimów koszenia i zaniechania grabienia liści, można przekierować w ramach jednego wydziału na realizację innych zadań,
- wyłączenie z używania dmuchaw do liści, np. poprzez zapisy umowne z firmami utrzymującymi tereny zieleni,
- społeczna kampania informacyjna – edukacja i promocja założeń i rozwiązań.

*** Spółdzielnie mieszkaniowe**

Mieszkańcy i mieszkanki Torunia zauważają wiele nieprawidłowości związanych z utrzymaniem zieleni na terenach gminnych, zarządzanych przez spółdzielnie mieszkaniowe. Najwięcej emocji budzą kwestie niezrównoważonego koszenia traw i grabienia liści oraz nieprawidłowego cięcia drzew i krzewów.

W debacie pojawiły się oczekiwania rozpoczęcia dialogu UMT z Zarządami spółdzielni mieszkaniowych oraz przekazania katalogu rozwiązań i dobrych praktyk związanych z utrzymaniem zieleni, retencją wody i adaptacją do zmian klimatu.

4. Zarządzanie retencją wody

- każda nowa inwestycja powinna zawierać urządzenia służące retencji wody, tam gdzie to możliwe, najlepiej aby były to rozwiązania oparte na naturze (patrz unijna zasada Natural Based Solutions) tj. rzeźba terenu, roślinność, (np. niecki zalewowe i ogrody deszczowe zamiast zbiorników retencyjnych),
- wyłączenie z zabudowy i intensywnego zagospodarowania terenów zieleni, w szczególności podmokłych i sąsiadujących z ciekami wodnymi,
- pożądana jest renaturyzacja cieków wodnych,
- społeczna kampania informacyjna – edukacja i promocja założeń i rozwiązań.

5. Zarządzanie zielenią na terenach objętych ochroną konserwatorską

Wypracowanie rozwiązań służących pogodzeniu potrzeby rewitalizacji i rewaloryzacji obiektów zabytkowych, zgodnie z wytycznymi nakładanymi przez NID i WKZ, z potrzebą zachowania istniejącej zieleni. Wypracowanie kompromisu pomiędzy ochroną wartości kulturowych i historycznych, a ochroną zasobów przyrodniczych oraz rozwiązań służących uzyskaniu porozumienia stron mających odmienne stanowiska w danej sprawie.

DZIAŁANIA INFORMACYJNE, EDUKACYJNE I KAMPANIE SPOŁECZNE

Osoby uczestniczące w warsztatach zgodziły się co do braku wystarczających działań edukacyjnych i promocyjnych z zakresu miejskiej przyrody i dostosowania do zmiany klimatu.

Wskazano na deficyty wiedzy i zrozumienia przyczyn i skutków podejmowanych działań bądź ich zaniechania, we wszystkich grupach wiekowych.

Edukacja klimatyczna – jak działa klimat Ziemi, dlaczego się zmienia, jakie są i mogą być w przyszłości tego skutki, z czym zmiany klimatu wiążą dla miasta i jego mieszkańek i mieszkańców. Społeczeństwo potrzebuje jasnych informacji, co miasto robi, aby adaptować się do skutków zmian klimatu oraz rekomendacji co mieszkańcy/nki mogą robić we własnym zakresie. Zauważono, że niewiele osób ma świadomość istnienia Planu adaptacji Torunia do zmian klimatu. Istotne jest, aby edukacja wskazywała korzyści płynące ze zmian postaw indywidualnych oraz z przystosowania się miasta do skutków kryzysu klimatycznego (edukacja pozytywna).

Zwrócono również uwagę na konieczność obalania mitów zaprzeczających antropogenicznemu pochodzeniu obecnych zmian klimatu, poprzez proponowanie akcji edukacyjnych z udziałem ekspertów.

Plan na koszenie, grabienie i martwe drewno – jakie są główne założenia planu i jak będą realizowane w praktyce. Uzasadnienie działań ograniczających koszenie i jakie niesie to za sobą korzyści. Obalanie mitów związanych z negatywnym wpływem zaniechania koszenia, np. na zdrowie alergików czy zwiększone występowanie kleszczy. Instalacja tablic informacyjnych w terenie i prowadzenie akcji edukacyjnych, np. o roli martwego drewna w zwiększeniu różnorodności biologicznej i obiegu materii w przyrodzie czy ochronie dzikich owadów zapylających na terenach łąkowych.

Zazielenianie budynków – przedstawienie korzyści wynikających z zazielenienia budynków, np. wyższa efektywność energetyczna, korzystny wpływ na lokalny mikroklimat i zachowanie bioróżnorodności oraz oczyszczanie powietrza, tłumienie hałasu czy wzrost wartości nieruchomości. Brak dostatecznej informacji o możliwości ubiegania się o ulgę w podatku od nieruchomości oraz zasad funkcjonowania tego programu.

Retencja wody – propagowanie rozwiązań wspierających małą retencję w miejskich inwestycjach oraz wskazanie korzyści z nich wynikających. Zachęcanie i wsparcie ze strony urzędu inwestycji w retencję wody przez właścicieli/ki gospodarstw domowych oraz spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe. Promocja możliwości ubiegania się o refundację poniesionych kosztów, np. w Programie Moja Woda.

Bieżące informowanie – porozumienie z radami okręgów, które mogłyby pośredniczyć w szerokiej wymianie informacji z zakresu zarządzania zielenią miejską i adaptacją do zmian klimatu, pomiędzy UMT a mieszkańcami/nkami. Działanie wymagać będzie wyposażenia rad okręgów w niezbędne narzędzia oraz finansowanie na odpowiednim poziomie.

Wskazano na potrzebę zwiększenia współpracy miasta z Uniwersytetem Mikołaja Kopernika i innymi uczelniami wyższymi, zarówno w sferze edukacji, jak i projektowania rozwiązań proekologicznych i służących dostosowaniu do zmian klimatu czy zarządzania terenami zielonymi, np. inwentaryzacji drzew.

PARTYCYPACJA SPOŁECZNA

Podczas prac warsztatowych wybrzmiała potrzeba zmiany formy konsultacji społecznych, dotyczących przeznaczania danych terenów miejskich na różne funkcje. Dotychczasowa praktyka, np. konsultacji do zmian w MPZP dopuszczająca jedynie składanie uwag do gotowych projektów, spotkała się dużą krytyką i frustracją spowodowaną postawieniem przed faktem dokonanym i brakiem realnego wpływu na kształtowanie wspólnej przestrzeni.

Podczas rozmów wyniknęła niska świadomość nt. dostępnych narzędzi służących komunikacji z urzędem, np. aplikacja Zielony Toruń - Moje Drzewo.

Rozwój współpracy i podtrzymywanie dobrych relacji UMT ze społecznikami/czkami, opartych na otwartości, szczerości, poważnym traktowaniu i szacunku dla pracy i wsparcia ze strony osób aktywistycznych. Zaangażowanie strony obywatelskiej powinno skutkować wprowadzaniem w życie wspólnie wypracowanych najlepszych rozwiązań.

Padła propozycja usankcjonowania Społecznych Opiekunów Drzew, będących wsparciem urzędu w zarządzaniu zadrzewieniami na terenie gminy.

KOMUNIKACJA I TRANSPORT

W Toruniu niezbędna jest rozbudowa sieci dróg rowerowych, ale nie kosztem zieleni i usuwania drzew, bądź niszczenia systemów korzeniowych podczas inwestycji. Wykorzystanie nowych rozwiązań projektowych pozwalających na realizację inwestycji z zachowaniem drzew. Zauważono potrzebę wytyczania ziemnych szlaków rowerowych w terenach zieleni (na przykładzie drogi do Barbarki), pozwalających przemieszczać się rowerami w otoczeniu przyrody i w cieniu koron drzew. Wskazano na priorytet inwestowania w transport publiczny i związaną z nim infrastrukturę nad inwestycjami służącymi zmotoryzowanemu transportowi indywidualnemu. Dynamiczny rozwój transportu zbiorowego, który aby stać się alternatywą dla indywidualnego poruszania się samochodami, musi uwzględniać oczekiwania użytkowników/czek tj. dobre skomunikowanie miasta, przewidywalność, duża częstotliwość kursów, tanie koszty przejazdów i komfort jazdy.

Z warsztatów wyniknęła potrzeba wznowienia pracy **BIURA OGRODNIKA MIEJSKIEGO**, zatrudniającego zespół specjalistów z dziedzin tj. arborystyka i dendrologia, architektura krajobrazu, nadzór nad terenami zieleni.

Dostrzeżono potrzebę podnoszenie kompetencji osób zarządzających zielenią - inwestycja w kadre pracowniczą - systematyczne szkolenia, warsztaty, dostęp do fachowej literatury i periodyków, wizyty studyjne w innych miastach.

Ponadto w dyskusji pojawiły się pojedyncze postulaty dotyczące:

- porozumienia z Zarządami ogrodów działkowych ws. umożliwienia wolnego dostępu do tych terenów dla lokalnych społeczności. Spacerowanie wśród ogrodów może być ciekawą formą spędzania wolnego czasu w otoczeniu roślin, szczególnie w obszarach ubogich w tereny zieleni,
- wdrażania rozwiązań służących redukcji emisji w związku z planowanym wprowadzeniem regulacji obliczania śladu węglowego, np. carporty – wiaty parkingowe z zielonym dachem lub instalacja fotowoltaiczną.
- zapewnienia dostępu do rekreacyjnych terenów zieleni dla ośrodków opieki długoterminowej.
- odstąpienia od planowanego przecięcia droga samochodową Parku Glazja,
- braku dostatecznej ilości miejskich szaleatów, skutkującego zanieczyszczeniem i degradacją terenów zieleni, zwłaszcza przez grupy turystów.